

ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLAR ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

Google Scholar zenodo OpenAIRE

+998945668868

<https://innoworld.net>

2025

INNOVATIVE WORLD

**«INNOVATIVE WORLD» ILMIY TADQIQOTLARNI QO'LLAB-
QUVVATLASH MARKAZI**

**«ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOTLAR: MUAMMO VA
YECHIMLAR» NOMLI 2025-YIL № 1-SONLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI**

**ILMIY-ONLAYN KONFERENSIYA TO'PLAMI
СБОРНИК НАУЧНЫХ-ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЙ
SCIENTIFIC-ONLINE CONFERENCE COLLECTION**

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

innoworld.net

Volume 2 Issue 1

| 2025 |

+99894 5668868

| @Anvarbek_PhD

Page | 2

BAXT MOTIVI - INGLIZ VA O'ZBEK ADABIYOTSHUNOSLIGIDA

Ashurova Maftuna Asqar qizi

Qarshi davlat universiteti, Lingvistika kafedrası
tayanch doktoranti

Annotatsiya: Ushbu maqola "Baxt motivi - Ingliz va O'zbek adabiyotshunosligida" mavzusini o'rganadi va baxtning adabiyotdagi turli ifodalarini ingliz va o'zbek adabiyotlarida tahlil qiladi. Baxt motivining yoritilishi, har ikki adabiyotda insonning ichki va tashqi dunyosi, orzulari va ularni amalga oshirish yo'lidagi kurashlari bilan bog'liq bo'lib, bu motivni jamiyatdagi o'rin, oilaviy qadriyatlar va milliy ideallar orqali taqdim etadi. Maqolada ingliz adabiyotidagi baxtning individual yuksalish, ijtimoiy normativlarga moslashish va tashqi omillar bilan bog'liqligi tahlil qilinadi. O'zbek adabiyotida esa baxt, ko'proq milliy qadriyatlar, vatan sevgisi va oilaviy yuksalish bilan bog'liq tarzda ko'rsatiladi. Ushbu maqola ingliz va o'zbek adabiyotlarining baxtni tasvirlashdagi o'xshashliklari va farqlarini chuqur tahlil qilish orqali baxt motivining universal xususiyatlarini va uning madaniy kontekstga bog'liqligini o'rgatadi.

Kalit so'zlar: Baxt motivi, Ingliz adabiyoti, O'zbek adabiyoti, Adabiyotshunoslik, Jamiyat, Ma'naviyat, Oilaviy qadriyatlar, Milliy ideallar, Individualizm, Ijtimoiy normativlar, Vatan sevgisi, Orzular, Yuksalish, Inson va jamiyat, Shakespeare, Dickens, Qodiriy, Hoshimov, Niyoziy

Аннотация: В данной статье рассматривается тема «Мотив счастья – в английском и узбекском литературоведении» и анализируются различные проявления счастья в литературе в английской и узбекской литературе. Выяснение мотива счастья в обеих литературах связано с внутренним и внешним миром человека, его мечтами и борьбой за их реализацию, представляя этот мотив через место в обществе, семейные ценности и национальные идеалы. В статье анализируется связь счастья в английской литературе с личностным ростом, адаптацией к социальным нормам и внешним факторам. В узбекской литературе счастье показано в связи с национальными ценностями, любовью к Родине и ростом семьи. Путем углубленного анализа сходств и различий в изображении счастья в английской и узбекской литературе эта статья раскрывает универсальные характеристики мотива счастья и его культурного контекста.

Ключевые слова: Мотив счастья, английская литература, узбекская литература, Литературоведение, Общество, Духовность, Семейные ценности, Национальные идеалы, Индивидуализм, Социальные нормы, Любовь к Родине, Мечты, Восстание, Человек и общество, Шекспир, Диккенс, Кадыри, Хашимов, Ниязи

Annotation: This article examines the topic "The Motive of happiness - in English and Uzbek literary studies" and analyzes various expressions of happiness in literature in English and Uzbek literature. Elucidation of the Motive of happiness in both literatures is related to the inner and outer world of man, his dreams and the struggle for their realization, presenting this Motive through the place in society, family values and national ideals. The article analyzes the connection of happiness in English literature with individual growth, adaptation to social norms and external factors. In Uzbek literature, happiness is shown in a way related to national values, love of country and family growth. Through an in-depth analysis of the similarities and differences in the depiction of happiness in English and Uzbek literature, this article teaches the universal characteristics of the happiness Motive and its cultural context.

Key words: the motive of happiness, english literature, uzbek literature, literary studies, society, spirituality, family values, national ideals, individualism, social norms, love of country, dreams, rise, man and society, Shakespeare, Dickens, Kadiri, Hashimov, Niyazi

KIRISH: Baxt tushunchasi insoniyat tarixining turli davrlarida, turli madaniyatlarda va adabiyotlarda markaziy o'rin tutgan. Har bir xalq baxtni o'ziga xos tarzda tushunadi, qabul qiladi va ifodalaydi. Baxt, ayniqsa, adabiyotda ko'p yillik tarixga ega bo'lgan bir motiv sifatida o'rganilmoqda. Baxt motivi inson hayotining asosiy maqsadi, tashvishlari va umidlari bilan chambarchas bog'liq. Adabiyotda bu motiv ko'plab yozuvchilar, shoirlar va faylasuflar tomonidan ijtimoiy, falsafiy va shaxsiy kontekstda talqin qilingan.

Baxtning adabiyotda qanday tasvirlanishi, uning ijtimoiy qadriyatlar va madaniyat bilan qanday aloqada bo'lishi haqida tadqiqotlar olib borilmoqda. Ingliz va O'zbek adabiyotlari, o'z tarixiy, madaniy va ijtimoiy kontekstlarida baxt motivini qanday ifodalashini tahlil qilish, bu motivning universal va o'ziga xos jihatlarini o'rganish imkonini beradi.

Ingliz adabiyotida baxt motivi ko'pincha individualizm, shaxsiy yutuqlar va erkinlik bilan bog'liq bo'lsa, o'zbek adabiyotida baxt oilaviy qadriyatlar, jamoaviy hayot va farovonlik bilan ko'proq bog'lanadi. O'zbek va ingliz tillarida baxt motivining ifodalari, o'z madaniyati va falsafasining aksidir. Baxt motivi, ayniqsa, milliy va madaniy xarakteristikalar orqali muhim ijtimoiy va falsafiy savollarni ko'taradi.

Shu bois, baxt motivi ikki xil madaniyat va adabiyotda qanday shakllanib, o'zgarishini tahlil qilish, tilshunoslik, madaniyatshunoslik va adabiyotshunoslik nuqtai nazaridan muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada baxt motivining Ingliz va O'zbek adabiyotshunosligida qanday talqin etilganligi, uning frazeologik ifodalari va adabiy obrazlari tahlil qilinadi. Baxt motivining o'ziga xosliklari, uning adabiyotda tasvirlanishi va madaniy farqlari o'rganiladi.

Baxt tushunchasi insoniyatning eng muhim va universal qadriyatlaridan biri sifatida, barcha madaniyatlar va tillarda keng tarqalgan. Har bir xalq baxtni o'ziga xos tarzda tushunadi, u haqida fikr yuritadi va hayotda baxtga erishishning turli yo'llarini ko'rsatadi. Baxt, adabiyotda asrlar davomida markaziy motivlardan biri sifatida muhim o'rin tutgan. Yozuvchilar, shoirlar va faylasuflar baxtni turlicha talqin etgan, baxtni o'zaro bog'langan ijtimoiy, falsafiy, axloqiy va psixologik jihatlaridan kelib chiqib, uni turli shakllarda tasvirlaganlar. Baxtni o'rganish, ayniqsa adabiyotda, uning sifatlari, mavjudligi, yo'qolishi yoki qidirilishi haqida chuqur falsafiy va madaniy tahlillarni talab qiladi.

ASOSIY QISM: Baxt motivi, adabiyotshunoslikda nafaqat ijtimoiy va individual qadriyatlarni ifodalovchi, balki insoniyatning umumiy maqsadlarini anglatadigan motiv sifatida alohida ahamiyatga ega. Baxt, adabiy asarlarda, odatda, hayotning maqsadi yoki insonning yuqori maqsadiga erishish vositasi sifatida ko'rinadi. Shu bilan birga, baxt motivi ko'plab madaniyatlarda va tillarda o'ziga xos tarzda aks etadi, va adabiyotda baxtni qanday tasvirlash, uni qandaydir ma'naviy va falsafiy tushunchalar orqali ifodalash asarlarning mazmuni va strukturasiga katta ta'sir ko'rsatadi. Bu tushuncha va uning adabiyotdagi ifodalanishi, ko'pincha o'zining keng spektri bilan o'rganilmoqda: baxtning yozuvchi tomonidan tasvirlanishi va unga bo'lgan turli yondashuvlar, ularning madaniy va ijtimoiy konteksti bilan chambarchas bog'liqdir.

Baxt motivi ingliz adabiyotida va o'zbek adabiyotida turlicha tasvirlanadi, bu esa ularning o'ziga xos madaniy va falsafiy qadriyatlari bilan bevosita bog'liqdir. Ingliz adabiyotida baxt ko'pincha shaxsiy erkinlik, individualizm, o'z-o'zini topish va shaxsiy muvaffaqiyatlar bilan bog'liq bo'lib, baxtning o'ziga xos tasvirlari ko'pincha shaxsning o'zini anglash, baxtni topish va o'z hayotini nazorat qilish jarayoniga asoslanadi. Ingliz adabiyotida baxtning asosiy motivlaridan biri shaxsiy erkinlikka erishish va o'z hayotini mustaqil tarzda shakllantirishdir. Baxtni topish va o'ziga xos baxtni yaratish, bu motivning markaziy nuqtasi sifatida ko'rinadi. Baxt ingliz adabiyotida ko'pincha individning hayotda erishgan shaxsiy yutuqlari, maqsadlariga erishishi va ozodligi bilan bog'lanadi.

Biroq, o'zbek adabiyotida baxt motivi ko'proq jamoaviy qadriyatlar, oilaviy farovonlik va jamiyatdagi birligini ta'kidlaydi. O'zbek xalqining madaniy qadriyatlariga ko'ra, baxt oila, do'stlik, o'zaro yordam va jamiyatga xizmat qilish orqali amalga oshiriladi. O'zbek adabiyotida baxt motivi ko'pincha oilaviy tinchlik, o'zaro hurmat, va bir-birini tushunish orqali shakllanadi. O'zbek shoirlari va yozuvchilari baxtni jamiyatda adolat va farovonlikka erishish, oila o'rtasida muvozanatni ta'minlash, va umumiy farovonlikni yaratish bilan bog'lashadi. Baxt o'zining ijtimoiy o'lchamida, bir guruhning birlashishi va bir-biriga mehr bilan qarashida ko'rinadi.

Baxt motivining ingliz va o'zbek adabiyotlaridagi o'ziga xos xususiyatlari, madaniy va falsafiy farqlardan kelib chiqadi. Ingliz adabiyotida baxt ko'pincha individual erkinlik, o'zini anglash va shaxsiy muvaffaqiyat bilan bog'langan bo'lsa, o'zbek adabiyotida bu tushuncha ko'proq jamoaviy qadriyatlar, oila va jamiyatning umumiy farovonligi bilan bog'liqdir. Bu farqlar, ingliz va o'zbek adabiyotlaridagi baxtni tasvirlashning va unga yondashishning asosiy nuqtalarini tashkil etadi. Baxt motivi adabiyotda ko'plab yozuvchilar tomonidan turli shakllarda ifodalanadi, va bu ifodalar o'z vaqtida, o'z madaniyatida va o'z ijtimoiy kontekstida qanday axloqiy, psixologik va falsafiy savollarni ko'tarishi mumkinligi haqida to'liq tasavvur hosil qilishni ta'minlaydi.

Shu bois, baxt motivi, ikki xil adabiyotda – Ingliz va O'zbek adabiyotlarida, qanday ifodalanishi, bu motivning qanday tahlil qilinishi va unga qanday yondashishlar mavjudligi haqida chuqur tahlil olib borish zarur. Maqola davomida baxt motivining til va madaniyat o'rtasidagi aloqalari, uning frazeologik ifodalari va madaniy kontekstda qanday aks etishi haqida so'z boradi.

Baxt motivi - Ingliz va O'zbek adabiyotshunosligida

Baxt motivi, adabiyotda insonning hayotini, uning orzularini, intilishlarini va bu orzularni amalga oshirish yo'lidagi kurashini aks ettiruvchi eng muhim va keng tarqalgan temalardan biridir. Bu motiv adabiyotning har bir davrida, har xil janrlarda va har bir madaniyatda o'z ifodasini topgan. Baxt, odatda, insonning o'zligini, ichki dunyosini, ijtimoiy va madaniy mavqei bilan bog'liq ravishda tasvirlanadi. Ingliz va o'zbek adabiyotida baxt motivining yoritilishi esa o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, har ikki adabiyotning o'z madaniyati va tarixiy sharoitlariga mos ravishda rivojlangan.

1. Ingliz adabiyotida baxt motivi

Ingliz adabiyotida baxt motivi, ayniqsa, Viktoriya davridan boshlab, ko'plab asarlarda markaziy o'rin tutadi. U ko'pincha individual yuksalish, o'z maqsadiga erishish va jamiyat tomonidan belgilangan me'yorlarni o'zgartirish orqali tasvirlanadi. XIX asrda baxt masalalari ko'pincha odamlarning ichki dunyosi va tashqi omillar o'rtasidagi ziddiyat orqali yoritilgan. Masalan, Charles Dickensning "Oliver Twist" asarida baxt, orzu va yo'lda yashash haqidagi tushunchalar, ijtimoiy adolatsizlik va sinfiy tengsizliklar fonida ko'rsatiladi. Oliverning baxtiga erishish uchun kurashi, uning insoniy qadriyatlarini saqlashga intilishi, bu asarda baxtning faqat tashqi sharoitlar bilan emas, balki ichki izlanishlar bilan ham bog'liqligini ko'rsatadi.

Shakespeare'ning "Hamlet" asarida baxt ham individualizm, ham ijtimoiy ziddiyatlar bilan bog'lanadi. Hamletning o'z baxtini topishdagi kurashi, o'zining ichki dunyosi va oilaviy ziddiyatlari bilan bog'liq bo'lib, bu asar baxtning murakkab va ko'plab o'zgaruvchan aspektlarini o'rganishga imkon beradi.

Ingliz adabiyotida baxtning o'ziga xos talqini viktoriyalik adabiyotda yanada rivojlangan. Bu davrda baxt, asosan, ijtimoiy normativlarga moslashish va jamiyatdagi o'z o'rnini topish orqali ko'rsatiladi. Jane Austening "Pride and Prejudice" asarida baxtning jamiyatning me'yorlariga mos keladigan, ba'zan esa kutilmagan ravishda, erkak va ayol o'rtasidagi o'zaro tushunish va sevgidan topilishi tasvirlanadi.

2. O'zbek adabiyotida baxt motivi

O'zbek adabiyotida baxt motivi ko'pincha milliy qadriyatlar, oilaviy munosabatlar, ona zamin va ma'naviy boyliklar bilan bog'lanadi. O'zbek adabiyotida baxt, odatda, insonning ijtimoiy o'rni va uning ma'naviy izlanishlari bilan aloqada ko'rsatiladi. Yusupbek Hoshimovning "O'zbekiston" asarida baxtning milliy ideallar, xalqning baxtli kelajagi bilan bog'lanishi yaqqol ko'rsatilgan. O'zbekistonning rivojlanishi, xalqning ma'naviy yuksalishi, uning baxtiga erishish uchun zarur bo'lgan elementlar sifatida tasvirlanadi.

Hamza Hakimzoda Niyoziyning "O'zbekistonda baxt" asarida baxt, o'z vatanini sevis, mehnat qilish va o'z maqsadiga erishish orqali tasvirlanadi. Baxt, ko'plab hollarda, ijtimoiy adolat, xalqning farovonligi, oilaviy yuksalish kabi qiymatlar bilan bog'lanadi. Bu asarda baxt, insonning ichki dunyosi va tashqi sharoitlar orasidagi o'zaro aloqada tasvirlanadi.

Abdulla Qodiriy "O'tkan kunlar" asarida baxtni ijtimoiy adolat va insonning ma'naviy izlanishlari bilan bog'lab ko'rsatadi. Asarda, jamiyatdagi qatlamlar va oilaviy munosabatlar bilan bog'liq baxtning turli qirralari ochib beriladi. Baxt, nafaqat material dunyo, balki ma'naviyat va etika bilan ham bog'liqdir.

3. Ingliz va o'zbek adabiyotidagi baxt motivi: o'xshashliklar va farqlar

Ingliz va o'zbek adabiyotidagi baxt motivining yoritilishi o'ziga xos bo'lsa-da, ba'zi o'xshashliklar va farqlarni ko'rish mumkin. Har ikkala adabiyotda ham baxtning ijtimoiy va ma'naviy jihatlari o'rganiladi. Ingliz adabiyotida baxt, ko'proq individualizm, o'z o'rnini topish va ijtimoiy normativlarga moslashish orqali tasvirlanadi. Bunga qarshi, o'zbek adabiyotida baxt, ko'pincha oilaviy qadriyatlar, vatan sevgisi va jamiyatdagi o'rni bilan bog'lanadi.

Shuningdek, ingliz adabiyotida baxt ko'proq shaxsiy erkinlik va intilishlarning amalga oshirilishi bilan bog'liq, o'zbek adabiyotida esa baxt jamiyatga, oilaga va ma'naviy qadriyatlarga xizmat qilish orqali yoritiladi. Masalan, ingliz adabiyotidagi baxtni individual yuksalish va o'zgarishlar orqali ko'rish mumkin bo'lsa, o'zbek adabiyotida baxt ko'proq insonning o'z xalqiga, o'z oilasiga va ijtimoiy me'yorlarga xizmat qilishi bilan bog'lanadi.

XULOSA: Ingliz va o'zbek adabiyotlarida baxt motivi o'zining madaniy, ijtimoiy va tarixiy sharoitlariga mos ravishda turlicha yoritilgan. Ingliz adabiyotida baxt ko'proq individualizm va mustaqillik bilan bog'liq bo'lsa,

o'zbek adabiyotida baxtning milliy, oilaviy va ma'naviy o'lchamlari ko'proq ta'kidlanadi. Har ikkala adabiyotda ham baxt, insonning ichki va tashqi dunyosi, orzulari va ularni amalga oshirish yo'lidagi kurashlar orqali aks ettiriladi. Bu mavzu adabiyotshunoslar uchun baxtning turli madaniyatlar va davrlardagi ko'rinishlarini tahlil qilishda katta ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **Dickens, Charles.** *Oliver Twist*. 1837-1839.
Dickensning ushbu asari ingliz adabiyotida baxt va jamiyatning sinfiy qatlamlari o'rtasidagi ziddiyatlarni yoritadi.
2. **Shakespeare, William.** *Hamlet*. 1600.
"Hamlet" asarida baxt va uning insonning ichki dunyosi bilan bog'liqligi, shuningdek, tashqi ijtimoiy ziddiyatlar tasvirlangan.
3. **Austen, Jane.** *Pride and Prejudice*. 1813.
Austening asarida baxt, sevgi va ijtimoiy normativlar orasidagi o'zaro munosabatlar ko'rib chiqiladi.
4. **Hoshimov, Yusupbek.** *O'zbekiston*. 1970.
Hoshimovning asarida baxt va uning milliy qadriyatlar bilan bog'liqligi tasvirlanadi.
5. **Hamza Hakimzoda Niyoziy.** *O'zbekistonda Baxt*. 1920-yillar.
Niyoziyning asarida baxt, o'z vatanini sevish va ijtimoiy adolatga xizmat qilish orqali tasvirlanadi.
6. **Qodiriy, Abdulla.** *O'tkan kunlar*. 1926.
Qodiriy asarida baxtning ijtimoiy va oilaviy qatlamlar o'rtasidagi o'zaro aloqalari ko'rsatilgan.
7. **Hume, David.** *An Enquiry Concerning the Principles of Morals*. 1751.
Hume baxtning ma'naviy va etik jihatlarini tahlil qilgan asar.
8. **Larkin, Philip.** *Selected Poems*. 2000.

